

О.І. Авксентьєва, к.п.н.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається мистецька педагогічна технологія навчання іспанської мови. Інтегрування популярного методу пісенного демаршу до традиційної системи лінгвістичного навчання забезпечує пришвидшене подолання мовних бар'єрів, поглиблене вивчення фонетики, розвиток мовленнєвого слуху, опору на артикуляційні відчуття, що гарантує якісні показники формування комунікативної компетенції у студентів. Надаються деякі рекомендації щодо організації навчання іспанської мови з активним використанням римованих текстів: поезії, пісень.

Ключові слова: *комунікативна компетенція, педагогічна майстерність, мистецькі технології навчання, пісенний демарш.*

В статье рассматривается педагогическая технология обучения испанскому языку средствами искусства. Интегрирование популярного метода песенного демарша в традиционную систему лингвистического обучения обеспечивает ускоренное преодоление языковых барьеров, углубленное изучение фонетики, развитие речевого слуха, активную опору на артикуляционные ощущения, что гарантирует качественные показатели формирования коммуникативной компетенции у студентов. Предоставляются некоторые рекомендации по организации обучения испанскому языку с активным использованием рифмованных текстов: поэзии, песен.

Ключевые слова: *коммуникативная компетенция, педагогическое мастерство, технологии обучения средствами искусства, песенный демарш.*

The article deals the use of art pedagogical technology of learning Spanish. The integration of the popular method of song demarche into the traditional system of language learning helps to overcome communication barriers quickly, to study phonetics profoundly, to develop linguistic ear, to use active articulation which guarantee the quality of learning and shaping communicative competence of students. The author gives recommendations to learn Spanish with an active use of rhymed texts: poetry, songs.

Key words: *communicative competence, pedagogical skill, art technologies, song demarche.*

Сучасний етап розвитку системи освіти характеризується глобалізацією знань та інтенсифікацією навчального процесу, які обумовлюють пошуки і створення новітніх педагогічних технологій з метою забезпечення підготовки спеціалістів, кваліфікаційний рівень яких повинен відповідати жорстким вимогам ринку праці та розвитку суспільства. Вивчення світових освітніх концепцій уможлиблює оновлення існуючої системи навчання, доповнення її новим нетрадиційним змістом, залученням нових підходів до подачі навчального матеріалу.

Для українських мовних закладів є вагомим і актуальним лінгвістичний досвід французької освітньої системи. Міжнародні

інтегративні процеси та національні освітні фактори в суспільстві сприяють на початку другої половини ХХ ст. практичному реформуванню освіти Франції, зокрема в галузі навчання іноземних мов. Франція створює гнучку, варіативну систему освіти, котра швидко реагує на попит інформаційних суспільств, забезпечуючи кваліфікаційну підготовку спеціалістів у всіх сферах.

Радикальні зміни в мовній політиці Європи сприяли формуванню при навчальних закладах та університетах Франції широкої мережі (більше сотні) лінгвістичних центрів для навчання іноземних фахівців французької мови. Накопичений лінгвістичними центрами досвід, дозволив Франції стати не тільки лідером у розробці освітніх мовних програм, але й здійснити справжню революцію в дидактиці й методиці навчання французької мови як іноземної.

Педагогічна система Франції характеризується консервативністю у відстоюванні історичних здобутків освітньої галузі та базується на вагомих наукових і медико-психологічних засадах, які зумовлюють якісні показники теоретичної та практичної підготовки як викладацького складу, так і тих, хто навчається. Вона виділяється серед інших освітніх систем спрямованим розвитком методів узгодження теорії з практикою.

Науковість французької педагогіки визначається глибоким розумінням сутності людської особистості, ступенем цілеспрямованого пошуку засобів її розвитку. Обізнаність французьких педагогів-мовників з основами нейробіології та сучасними відкриттями в цій галузі складає основу їхньої нейролінгвістичної компетенції, яка полягає в адаптуванні та диференціюванні навчання відповідно до процесів розумової та мовленнєвої діяльності [2, с.59]. Французькі викладачі-мовники володіють фаховою компетентністю в організації навчального процесу з застосуванням сучасних технологій навчання мови.

Аналізуючи педагогічну ефективність, яка є пошуком можливостей інтенсифікації навчання, процесу сприйняття, запам'ятовування, педагогічну майстерність донесення знань, слід відзначити великий практичний внесок французьких фахівців з прикладної лінгвістики у методику навчання французької мови як іноземної. Він полягає в активному інтегруванні в навчальний процес мистецьких технологій: музики, співу, поезії, драматизації, що забезпечує створення станів задоволення, радості та творчого пошуку в процесі отримання знань.

Педагогічні технології навчання засобами мистецтва в поєднанні з інтерактивно-рефлексивними підходами до навчання французької мови застосовуються в такій формі співпраці як навчальна майстерня, яка базується на діагностиці, прогнозуванні та взаємодії з наукою [8, с.101]. Майстерня поєднує всі напрями педагогічної діяльності. Французька педагогічна майстерня – це фундаментально розроблений оригінальний підхід, який має свої принципи і структуру [8, с.96]. Це мистецтво реалізації ідеї без примусу, відповідно до поклику натхнення і творчості. Робота в майстерні є синтезом усіх видів діяльності та націлена на

можливості інтелекту людини в цілому. Життя лінгвістичної майстерні спонукає до активної роботи уяви, коли кожне слово емоційно забарвлене, а значить рівне переживанню. Заняття не проводяться, вони „оживляються” [9, с.12]. Студенти самі формують свій шлях пізнання, а головне – переживають здобуті знання [9, с.58]. Секрет майстерні розкривається тільки в тому разі, коли сам учасник хоча б на мить стає майстром, дослідником, творцем. Саме в цей момент процес навчання є оригінальним і потрібним як майстру, так і учаснику майстерні. Народжується радість відкриття, яка дарує захоплення від особистої творчості, відчуття особистої значущості та поваги до неповторності іншого [8, с.85].

Методами навчальних майстерень є демарші – практичні дії, пов’язані між собою визначеними пізнавальними і педагогічними задачами [3, с.205]. Під час демаршів не боязко писати твір. Він народжується від особистих почуттів. Емоційного забарвлення набувають слова, фрази, які збагачують студентів, які відповідають їхньому уявленню [9, с.106].

Популярними методами, які активно використовують викладачі-словесники для якісного формування комунікативної компетенції іноземців, є пісенні демарші. Пісня інтегрується в навчальний процес як засіб спілкування на мові, що вивчається, як засіб пізнання культури, а викладач мови керує навчанням з ціллю запам’ятовування слів пісні, аналізу граматичного матеріалу, виконання творчих завдань.

Французькі педагоги вважають, що популярні пісні, які найчастіше співаються в аудиторії належать до колективної спадщини всіх, хто володіє французькою мовою. Пісня вносить в заняття музику, яка залучає до процесу відкриття французької мови з перших хвилин її звучання. Кожний відчуває себе людиною, займає свою особистісну позицію, висловлює свою думку, знаходить відгадки, виконує завдання, допомагає іншим відповідно до здобутих власних компетенцій. Через пісню педагоги звертаються до життєвого досвіду, смаків тих, хто навчається.

Надалі пісня допомагає під час усного і письмового вираження думок, надає поштовх діям, служить вікном в інший світ. Вона обов’язково використовується під час свят. Роль музики є другорядною на відміну від лінгвістичного матеріалу, на розуміння якого спрямовується навчання, але вона викликає задоволення від прослуховування, що є пріоритетним [10, с.5].

Французькі викладачі-словесники вважають, що сучасні популярні пісні посилюють актуальність мови, яка вивчається, її значущість для молоді. Пісні сприяють співпраці викладача зі студентами відповідно до навчального плану. Серед позитивних критеріїв вибору пісні французькі педагоги виділяють наступні:

- пісня пропонується для розучування студентами;
- пісня звучить по радіо, вона популярна;
- пісня подобається викладачеві;
- пісня відповідає запитам тих, хто навчається, вона є шлягером;

- пісня вражає, вона надзвичайна;
- тема пісні співпадає з темою навчання;
- пісню приємно співати, під неї гарно танцювати, її можна використати для спектаклю, вечірки і т. і. [10, с.6].

Робота з піснею складається з кількох етапів:

- 1) прослуховування пісні;
- 2) відкриття пісні;
- 3) робота з текстом пісні;
- 4) усне і письмове висловлювання, творчі завдання;
- 5) трансформація в інші види художньо-поетичної діяльності.

Заслуговує на увагу робота з відео-кліпами. Відео-кліпи пісень дуже популярні, адже кліпи доповнюють пісні образами. Сучасні французькі відео-кліпи це не просто презентація артистів під час співання. Багато відео-кліпів улюблених пісень молоді є справжніми шедеврами мистецтва.

Пісенний демарш розробляється для покращення взаємодії в аудиторії, містить завдання для усних і письмових видів діяльності, рекомендації щодо прослуховування пісень, розуміння слів, роботи з лексикою, граматичним матеріалом, для ігор, пошуків і дій в Інтернеті, тощо.

Слід відзначити, що нині пісенні демарші широко використовуються лінгвістичними школами США, Англії, Іспанії, Італії та багатьох інших країн. Проте саме французька лінгвістична школа надала методу „en chantant” (співаючи) наукової, теоретичної і практичної значущості, сприяла його активному поширенню у світі.

Ідеї оволодіння мовленням та лінгвістичними знаннями через спів та поезію не нові. Кожна людина нашої планети оволодіває рідною мовою саме завдяки цьому методу, і його можна назвати універсальним лінгвістичним методом, який створило людство в процесі свого існування.

Могутню силу музики в системі навчання і виховання успішно використовували стародавні греки, римляни, її роль відмічали видатні вчені, педагоги-новатори.

Так давньогрецький мудрець Піфагор (590-500 рр. до н. е.), який був одним з перших композиторів і першим відкрив у музиці закони гармонії, в своїй школі починав заняття грою на лірі.

Широко використовував музику в лікувальній практиці Авіценна, як один із найсильніших засобів профілактики нервово-психічних захворювань. Авіценна звертався до музики при поганому контакті з хворими. Він чудово грав на багатьох інструментах, сам їх конструював.

Важливого значення надавав музиці Платон, як могутньому засобу психотерапії та освіти. В „Республіці” він писав, що ритм і гармонія глибоко проникають у потаємні куточки душі й сильно впливають на неї, приносячи ту грацію тіла і розуму, яку можливо виявити лише в людині, яка стала на шлях істини [4, с.28].

Арістотель стверджував, що прагнення людини до прекрасного є потрібним атрибутом людського існування [4, с.22].

Л.С. Виготський вважав, що позитивні емоції при прослуховуванні музики не є чистою рецепцією, а найвищою діяльністю психіки [4, с.48].

Активно пропагував використовувати музику для нормального, здорового розвитку організму дітей академік В.М. Бехтерев. У своїй праці „Значення музики в естетичному вихованні дитини з перших днів дитинства” він вказує на те, що слух, як сприймаючий орган, для дитини важливіший ніж зір, оскільки дитина, яка лишилась слуху через німоту, різко відстає у своєму розвитку, що не спостерігається в такій мірі зі сліпими дітьми. В своїх роботах учений досить уважно аналізував вплив музики на фізичний стан організму. Він активно пропагував музику, як засіб боротьби зі втомою [4, с.45].

Тісний взаємозв'язок між музикою і мовою виражається через спільність їх акустичних і виразних елементів: ритм, тон, мелодію, гармонію, тембр, динаміку, акцент, просодію. В людських відносинах музика і мова є акустичними засобами спілкування та перенесення інформації. Тому підхід до музики, як до засобу впливу на розвиток мовлення, є цілком правомірним.

Секрет дії музики на людину полягає в тому, що найсильнішим її елементом є ритм. У людини всі її внутрішні органи, життєвий тонус, настрої, емоційні стани теж мають свої ритми. Слухаючи музику, яка є невичерпним джерелом ритмів, ми змінюємо разом з ритмом і внутрішній стан, викликаємо інтерес, бажання, зацікавленість, активність. На відміну від мови, музика дає простір тому, що не можливо висловити словами, вона звільнює внутрішню енергію, проникає в глибини свідомості та підсвідомості.

Вчені, які досліджували процес вивчення віршів та пісень з точки зору швидкості та якості їх запам'ятовування, відзначають, що реакції головного мозку в процесі сприймання приємної музики і рими (подоби музики) аналогічні реакціям на електрофізіологічне збудження: в мозку відбувається закономірна перебудова біопотенціалів, яка спричиняється виділенням синапсами нейронів (основних клітин мозку) значної кількості медіаторів серотоніну (викликає спокій, безтурботність, емоційну стабільність, гарний настрій) і адреналіну (стимулює вплив на ЦНС, підвищує рівень бадьорості, психічну енергію та активність), та ендокринною системою таких же гормонів, що потрапляють у кров. В результаті цього встановлюється певний режим роботи мозку і він працює як єдине ціле [4, с.91].

Доречно відзначити, що одним із важливих прийомів сучасної науки мнемоніки (з грецької мистецтво запам'ятовування) є римування тексту.

Ми, чомусь, мало замислюємося над цим. Слабкі знання з природовідповідних наук є результатом порушення дидактиками і педагогами законів стратегії навчання як рідної, так й іноземних мов. Спостереження за дітьми росіян, народжених у Канаді в англо-франкомовному середовищі, які з різноманітних причин не пройшли стадію вивчення багатьох (щонайменше 200) віршів і пісень російською

мовою, на якій продовжують спілкуватися батьки, показує, що вони катастрофічно втрачають комунікативні здібності, все розуміють, але не виявляють бажання спілкуватися російською мовою, припускають багато помилок при висловлюванні, а то і взагалі відповідають англійською мовою. Подібна ситуація спостерігається з іноземними мовами в Україні. Виключення розгорнутого пісенно-поетичного навчання, заміна римованих текстів текстами з підручників призводить до аналогічної ситуації та формування хибного переконання, що наші діти нездатні опанувати іноземні мови та вільно на них розмовляти.

Мистецькі технології навчання слабо впроваджуються вітчизняними викладачами-мовниками. Подібна діяльність здійснюється лише в експериментальних класах, викладачами-новаторами, позааудиторно та на приватних курсах. Серед причин непоширеності мистецьких технологій навчання потрібно виділити:

- неналежний розвиток риторики, що спричиняє існування слабкої ланки навчання як української, так й іноземних мов – фонетики, артикуляції, дикції;

- відсутність фундаментальних наукових досліджень і порівняльних робіт з цієї тематики обмежує бачення дидактиками шляхів широкого використання найкращих пісенно-поетичних творів, що відкриває якісно нові перспективи в освіті;

- нерозуміння взаємозв'язку між музикою і мовою, сформованість неправильної думки про те, що співами займаються на уроках музики та в хорових гуртках, на вечірках, у художній самодіяльності;

- не спрямованість навчального процесу на розвиток мовного слуху;

- позааудиторне використання пісенно-поетичних методик;

- невміння співати самими викладачами – слабка постановка голосу, нерозвинений слух, страх допустити фальш, що формує переконання нездатності до такого виду діяльності;

- від'їздом за кордон великого загалу викладачів з високим творчим потенціалом.

Проте цінним залишається досвід вітчизняних педагогів-новаторів, які зробили вагомий внесок у розвиток теорії та практики емоційної регуляції навчальної діяльності з вивчення іноземних мов: Г.О. Китайгородської (інтенсивне навчання іноземної мови), Р.К. Мін'яр-Білоручева (інтенсивна методика навчання французької мови), С.М. Кащук (пісенний метод навчання французької мови) [6], О.Д. Аверіної (іноземна мова за 200 годин) [1], О.О. Деркач і С.Ф. Щербак (педагогічна евристика – мистецтво оволодіння іноземною мовою); сучасних лінгвістів і дослідників: О.М. Кушніра (природовідповідна технологія навчання іноземної мови) [7], Г.В. Ануфрієвої (інноваційне поле мовної освіти), Л.А. Моргульової (навчання спілкування французькою мовою на основі поетичних і музичних творів, О.Я. Григор'євої (робота з французькими піснями для засвоєння граматичного і лексичного матеріалів), В.В. Виноградової (робота з віршами).

Оволодіння іноземною мовою – найскладніший вид людської діяльності, що потребує постійної та наполегливої праці по активізації психічних процесів: уваги, відчуттів, сприйняття, пам'яті, волі, мислення. Для якісної організації навчальної діяльності студентів заочників Київського інституту перекладачів (друга вища освіта), досягнення цілісності й системності сприйняття нового лінгвістичного досвіду з іспанської мови, як другої іноземної, швидкого формування комунікативної компетентності (правильної артикуляції, вимови, вивчення фонетики, граматики, лексики) було здійснено активне використання пісенних демаршів. До навчального процесу інтегруються близько 40 відібраних в You Tube відео-кліпів пісень-хітів іспанською мовою з субтитрами текстів цих пісень у виконанні найпопулярніших співаків Хуліо Іглесіаса, Міріам Ернандес, Хуанеса, Дженніфер Лопес, Даніеля Діхеса, Наталії Орейро, Глорії Естефан, Джульєтти Венегас, іспанської поп групи „Мекано”, Луїса Пералеса та інших співаків з метою:

- вивчення фонетичного коду іспанської мови у стислі терміни;
- компенсації відсутності іспаномовного середовища шляхом слухання гарних для наслідування взірців вимови співаків – носіїв мови;
- тренування артикуляційного апарату, здійснення фонетичних розминок, проказування вголос за співаками, під музичний супровід або самостійно римованих текстів, що є найголовнішою умовою формування навичок мовлення;
- мобілізації психо-фізіологічних резервів: комплексної активізації лімбічної системи мозку та сільоподібного утворення, які покращують взаємозв'язок між центрами мови Брокá і Верніке;
- формування в мозку фонетичних, граматичних і лексичних енграм – слідів у пам'яті, згідно з якими мозок надає правильний зв'язок серії тонів, які акустично слідуєть один за одним;
- забезпечення приємного багаторазового повторювання до моменту вивчення текстів напам'ять;
- орієнтації в конкретній ситуації та відбору необхідних вербальних засобів спілкування;
- впливу на особистість, розширення її кругозору, розвиток мислення, мотивації до творчої активності та досягнення творчих станів;
- стимуляції пізнавальної активності тих, хто навчається;
- формування бажання до самостійного навчання;
- запобігання перевтоми;
- створення позитивної навчальної атмосфери для взаємодії у групі.

Важливим підходом до навчання є спрямування сили рими на стале вивчення граматичних правил, відмінювання дієслів у різних часах, вивчення винятків, дієслівних зворотів, складних часів. Це вимагає ретельного відбору текстів, які повинні включати конкретні граматичні правила відповідно до програми.

Враховуючи невелику кількість годин, що відводяться програмою на навчання іспанської мови, створюються принципово нові таблиці комплексного охоплення граматичного матеріалу, у яких:

- граматику подається у співставленні (Т. №1);
- за орфографічними ознаками групуються дієслова з відхиленнями при відмінюванні в теперішньому часі, наказовому та умовному способах (субхунтіво) (Т. №2),
- неправильні дієслова групуються за змістом (знати, щоб могли; мати, щоб одягати), за співзвучністю (*saber para poder; andar para estar*),
- увага на винятках концентрується кольорами.

Створені таблиці допомагають визначати для вивчення яких саме складних граматичних моментів потрібно підібрати римовані тексти серед існуючих пісенно-поетичних творів іспанської культури. Важливим моментом роботи з текстом пісні є його методична і дидактична розробка.

Отже, робота з піснею включає наступні етапи:

- чітку і комплексну систематизацію навчального матеріалу з використанням прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті;
- здійснення відбору римованих текстів відповідно до цієї систематизації;
- створення загальної таблиці пісень відповідно до плану навчання;
- визначення мовного рівня, якому відповідає текст пісні;
- формування цілей навчання для кожного римованого тексту пісні з метою цілеспрямованого вивчення фонетики, граматики і лексики;
- переклад тексту пісні, створення словника лексики, яка вживається в тексті;
- здійснення пісенного демаршу (розучування мелодії, тексту, вивчення лексики, тексту напам'ять, співання вголос, деструктування тексту – вибір у ньому мовних одиниць, потрібних для здійснення комунікації на подібну тему, виконання вправ на базі тексту пісні, порівняння з текстом іншої пісні, творчі завдання, пошук в Інтернеті);
- переживання станів досягнення успіху та отримання задоволення від процесу мовлення іноземною мовою;
- подальше співання пісні щонайменше 150-200 разів, що забезпечує якісне:

1) формування нейронних ланцюгів (мозкової проводки) між центрами і відділами мозку, які відповідатимуть за мовлення іспанською мовою;

2) формування мовленнєвих рефлексів (збудження мозку до моменту досягнення феномену замикання між нервовими центрами аналізаторів безумовного та умовного подразників).

Покажемо це на прикладі роботи з піснею Джульєтти Венегас „*Me voy*” („Я ухожу”) [11,12]. Пісня відповідає середньому просунутому мовному рівню, охоплює вивчення 12 граматичних правил, засвоєння

близько 30 лексичних одиниць. Інтегрується до традиційного навчального процесу з метою досягнення наступних цілей:

вивчення відмінювання в **Presente**

– займенникових дієслів: irse → me voy; despedirse → me despido de

– дієслів з відхиленнями при відмінюванні:

ser → soy, es; estar → estoy, está; desaparecer → desaparezco;

merecer → merezco; querer → quiero; saber → sé; haber → hay

– правильних дієслів: escuchas, endulza, espera

відмінювання в **Pretérito Indefinido**

– неправильних дієслів на ти/tú: saber - **supiste**, tener – **tuviste**

– правильних дієслів на я/yo: pensar - **pensé**, entender - **entendí**

– дієслівної конструкції **saber + inf.**, що означає вміти щось робити:

supiste entender, sepa darme

відмінювання дієслова **haber** в **Pretérito Imperfecto**: **había**

вивчення дієслівної **ir + a + inf.**: **voy a llorar**

узгодження часів план минулого: майбутнє в минулому **me iría**

форми особистих займенників у Р.в.: **ti**

особистого займенники **me** в Д.в. **darme** і Р.в відмінках: **me** espera

відмінювання в **Presente de Subjuntivo** дієслів з відхиленнями при

відмінюванні: **sepa, salga** (Т. №2)

Пісня використовується для вивчення 4 часів: **Presente, Pretérito Indefinido,**

Pretérito Imperfecto, Presente de Subjuntivo, узгодження часів план

минулого.конструкції найближчого майбутнього часу

Me voy

Julieta Venegas

Porque no **supiste** entender a **mi** corazón

lo que **había** en él,

porque no **tuviste** el valor

de ver quien soy.

Porque no escuchas lo que

está tan cerca de ti,

sólo el ruido de afuera

У yo, que **estoy** a un lado

desaparezco para **ti.**

Estribillo

No **voy a llorar** y decir,

que no **merezco** esto porque,

es probable que lo merezco

Pero no **lo quiero**, por eso...

Me voy, que lástima pero adiós

me despido de ti y **me voy**,

que lástima pero adiós

me despido de ti.

Porque sé, que **me** espera algo mejor
alguien **que sepa darme** amor, *Subjuntivo*
de ese que endulza la sal
y **hace que salga** el sol. *Subjuntivo*
Yo que **pensé**, nunca **me iría** de ti,

que **es** amor del bueno, de toda la vida
pero **hoy entendí**, que no **hay**
suficiente para los dos.

Estribillo

- В результаті здійснення пісенних демаршів студенти:
- опанували фонетичним кодом іспанської мови;
 - вивчили напам'ять тексти 40 пісень;
 - стало засвоїли біля 400 граматичних правил та конструкцій, всі часи, більше 1000 лексичних одиниць;
 - здійснили гарну постановку артикуляційного апарату шляхом співання та проказування вголос текстів пісень;
 - навчилися керувати диханням так само, як це роблять носії мови.

Засвоєний таким чином мовний матеріал швидко пригадується та після багаторазового повторювання переходить у сферу підсвідомості назавжди, забезпечуючи опанування іспанською мовою на вищих рівнях.

Мистецькі технології навчання дають позитивні результати особистісного, інтелектуального та мовленнєвого розвитку за достатньо короткі терміни, проте в процесі їх здійснення мають свої закономірності, вимагають фахової компетентності й педагогічної майстерності викладання мови, дидактичної та технічної спроможності забезпечення навчального процесу.

Література

1. Аверина Е.Д. Иностранный за 200 часов. Система работы для самообучения: понимание, говорение, чтение, письмо, перевод: (Англ., нем., фр. яз.): Учебное пособие. – СПб.: Руди-Барс, 1994. – 128 с.
2. Авксентьева О.І. Актуальні проблеми формування сучасного професіоналізму викладачів французької мови // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2002. – № 4, Ч. 2. – С. 58-60.
3. Авксентьева О.І. Демарш – французький метод рівності у здібностях // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2004. – № 4. – С. 204-206.
4. Антонова-Турченко О.Г., Дробот Л.С. Музична психотерапія: Посібник-хрестоматія. – К.: ІЗМН, 1997. – 260 с.

5. Григорьева Е.Я. Новый УМК по французскому языку „Objectif” для учащихся X-XI классов образовательных школ. Работа с песней // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 5. – С. 22-29.
6. Кашук С.М. Использование песни на уроке французского языка в младших классах (опыт заруб. школы) // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 3. – С. 61-67.
7. Кушнир А.М. Педагогика иностранного языка. Природосообразная технология обучения. – М.: Народное образование, 2001. – 191 с.
8. Педагогические мастерские: интеграция отечественного и зарубежного опыта / Санкт-Пет-г. гос. ун-т пед. мастерства, Центр пед. опыта; Сост. И. А. Мухина. Вып.1. – СПб: Санкт-Петербург. гос. ун-т пед. мастерства, 1995. – 136 с.
9. Педагогические мастерские: Франция-Россия – Ateliers pédagogiques : France-Russie / Сост. Э.С. Соколова, И.А. Мухина; Под ред. Э.С. Соколовой. – М.: Нов. шк., 1997. – 124 с.
10. Boiron M., Heurtebis G., Hourbette P. Génération Française 4. Livret pédagogique. – Paris : Bureau Export, 2001. – 154 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

11. You Tube Me Voy- Julieta Venegas.mp4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.youtube.com/watch?v=_N9vJUroAf0&feature=related
12. You Tube Me Voy.wmv - Julieta Venegas - Lyrics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=QDoGSMLnmo4>